

Sermo de Cain, et de Abel caedo (e cod. 99 Monasterii Pantocratoris in
Monte Athonis, fol. 375r)

Λόγος περὶ τοῦ Κάϊν, καὶ τοῦ Ἄβελ τῆς ἀναιρέσεως

Ἀρύσασθαι ἀκριβῶς ἐνθυμούμενος ἐγὼ ἀπὸ θείας ῥήσεως, ἐκ πηγῆς καθαρᾶς, νοήματα ἄϋλα πράξεων τε καὶ ῥημάτων, εἰς εὐχὴν ἐχώρησα γνῶναι τοῦτο σαφῶς. Λαβῶν δὲ νοῦς ὁ ἐμός, αὐτίκα ἐξέτεινα τὸ ὄμμα εἰς τὸ βάθος τῆς ῥήσεως, καὶ ἰδοὺ ἐώρακα ἐν τῷ πεδίῳ μειράκια εὐπρεπῆ, πάνυ ὠραίους καὶ ἡρέμα βαδίζοντας· καὶ γενομένων αὐτῶν ἐν τόπῳ τινί, ἐπανέστη ὁ εἷς αὐτῶν ἀνελεῖν τὸν ἕτερον. Ἐγὼ δὲ ἐωρακῶς ἰλιγγίασα ὁ ἐλεεινὸς ἐπὶ τῇ πικρᾷ σφαγῇ τῇ γινομένη ἀδίκως· θέλων δὲ μαθεῖν δι' ἣν αἰτίαν ἀνεῖλεν ἐκεῖνος τὸν ἕτερον ἐν τῇ ἀτρόμῳ χειρί, 200 ἐσπούδασα γενέσθαι ἐν ῥοπῇ μετέωρος καὶ ἐν τῇ δυνάμει τοῦ ῥητοῦ μαθεῖν τὴν ἀκρίβειαν· ἔκειτο γὰρ ὁ σφαγεὺς ὡς ἀρνίον ἐν ἀγρῷ, καὶ ὁ σφάξας ἔστηκεν ἄφοβος, καὶ ἀμέριμνος ὦχετο. Χάριν τούτου ἀνέδραμον πρὸς τὴν Γραφήν, ὧ ἀδελφοί, μαθεῖν βουλόμενος τὴν ἀλήθειαν, τί ὑπῆρχον ἀμφοτέροι. Ἥρδευσε δέ με ἀφθόνως ἡ θεία ἐξήγησις γνῶναι τὰ περὶ αὐτῶν καὶ μικρὰ ἠθήματα ἐκτυπῶσαι μερικῶς πρὸς τὴν θεωρίαν ἐκείνου τοῦ σφαγέντος καὶ τοῦ σφάζαντος. Πλὴν οὖν, ἀδελφοί, πνευματικῶς δέξασθε καὶ τὰς ἀκοὰς ὑμῶν ἀνοίξατε πρὸς τὴν ἀκρόασιν τῶν ῥηθησομένων. Ὅν τρόπον γὰρ ὁδηγεῖ ὁ ποιμὴν τὰ πρόβατα ἕνθα ποιμαίνει ἐν ὕδασι ζωοποιοῖς, ἵνα τραφῶσι τὰ ποίμνια αὐτοῦ, οὕτως ἐστὶ καὶ ὁ λαλῶν ῥήματα χάριτος δι' ὠφελίαν τῶν ἀνθρώπων. Οὗτοι δέ, ὅ τε Κάϊν καὶ ὁ Ἄβελ, τέκνα ὑπῆρχον τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὕας, ἐτέχθησαν δὲ μετὰ τὴν παράβασιν. Ἦν δὲ ὁ πρωτότοκος ἐξ ἀρχῆς αὐτομάτῳ λογισμῷ καὶ ἀκούων ἐκ τῶν γονέων συνεχῶς καὶ περὶ τῆς ἐκβάσεως τοῦ παραδείσου ἀνακαλουμένους καὶ συχνῶς δακρύνοντας τὸ πῶς ἀνάξιοι γεγόνασι τῆς τοιαύτης χάριτος. Ταῦτα παρ' αὐτῶν ὁρῶν ἔσπευδεν εὐάρεστος εὐρεθῆναι. Καὶ ἐξ οἰκείων πόνων 201 δῶρα καὶ θυσίας προσέφερον ἀμφοτέροι τῷ Θεῷ, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἄξιοι γένωνται τῆς τοῦ παραδείσου τρυφῆς. Καὶ ὁ μὲν Κάϊν προσέφερε δῶρα ἐκ τῆς γῆς τῷ Θεῷ, οὐ πρῶτον, ἀλλὰ δεύτερον, ἑαυτὸν προτιμῶν μᾶλλον ὑπὲρ τὸν δεδωκότα· ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἄβελ προσήνεγκε καὶ αὐτὸς πάντα τὰ ἔκλαμπρα ἐκ τῶν ποιμνίων αὐτοῦ τῷ Θεῷ. Ὁ δὲ προγνώστης Θεὸς ἔγνω τῶν ἀμφοτέρων τὰς ἐνθυμήσεις, καὶ ἠύρεθη εὐπρόσδεκτον καὶ καθαρὸν τὸ δῶρον τοῦ Ἄβελ μᾶλλον ἢ τοῦ Κάϊν. Καὶ προσδέχεται λοιπὸν ὁ Θεὸς τὴν θυσίαν τοῦ Ἄβελ διὰ τὸ καθαρὸν τῆς αὐτοῦ καρδίας· τοῦ δὲ Κάϊν οὐ προσέσχε, θέλων τοῦτον εἰσενέγκαι εἰς εὐθειαν ὁδὸν καὶ γνωρίσαι αὐτῷ ὅτι γινώσκει αὐτοῦ τὴν ἄπληστον καρδίαν· ὁ γὰρ Κύριος ἡμῶν οὐ δῶρα ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν ἀλλὰ καρδίας καθαρᾶς. Θεωρῶν δὲ ὁ Κάϊν δεχθὲν τὸ δῶρον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἄβελ ἐταράττετο λίαν καὶ οὐκέτι προσπεσεῖν καὶ δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον ὀργῇ καὶ θυμῷ ἐκινεῖτο· ὁ δὲ εὐσπλαγχνος Θεὸς μακρόθυμος ὑπάρχων καὶ θέλων αὐτὸν ἐνέγκαι εἰς εὐθειαν ὁδὸν καὶ γνωρίσαι αὐτῷ ὅτι μετανοοῦντος δέχεται αὐτοῦ τὰ δῶρα, τί δὲ αὐτὸς ὀργίζῃ, φησίν; Ἐν σοί ἐστιν, ὦ Κάϊν, ἡ ἁμαρτία αὐτή. Ὁ δὲ Κάϊν μὴ βουλη 202 θεὸς κλίνει εἰς εὐσπλαγχνίαν τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν, ἐξήλθεν ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ μετ' ὀργῆς, τοιαῦτα λέγων· ἀναβῶ ἐγὼ ἐπάνω τῶν ὀρέων καὶ ἀνοίξω τοὺς οὐρανοὺς, κάκει διαλεχθῶ μετὰ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου· διότι ἐμὲ ἐλύπησε καὶ ἐτίμησε τὸν Ἄβελ ὑπὲρ ἐμὲ τὸν πρῶτον, καὶ τὴν θυσίαν αὐτοῦ ἐδέξατο εὐμενῶς καὶ αὐτὸν ἠγάπησε μᾶλλον ὑπὲρ ἐμέ. Ὁ δὲ Θεὸς ὁ ἐφορῶν ἐπάνω τῶν ὀρέων, ἅμα τοῦ ἐγγίσει τολμηρῶς τὸν Κάϊν ταῖς πύλαις τοῦ οὐρανοῦ, ἐθυμώθη κατ' αὐτοῦ, καὶ τὰ ὄρη ἰδόντα τὴν μεγάλην προπέτειαν τοῦ Κάϊν, ὅπου ἂν ὤρμησεν εἰσελθεῖν εἰς κορυφὴν τῶν ὀρέων ἐκείνων, εὐθέως πεδινὰ

εὐρίσκοντο τὰ ἐκεῖσε. Θεωρῶν δὲ ὁ Κάϊν τὰ ὄρη εἰς τὴν γῆν καλυπτόμενα καὶ πάλιν ἀνιόντα ἐξέστη τῇ καρδίᾳ, καὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ ἡ ἰσχύς ἠτόνησε τοῦ μηκέτι αὐτὸν προσψαῦσαι εἰς τὰ ὄρη καὶ ἀνελθεῖν· εἰς οἶον γὰρ ἠβουλήθη ἀνελθεῖν, ἐκεῖνα ἠκροῶντο καὶ πεδινὰ εὐρίσκοντο· ἐπειδὴ νεύματι Θεοῦ τὰ σύμπαντα γεγόνασιν καὶ τοῦ ὑπακούειν τῷ Δημιουργῷ εὐχερῶς τὰ αὐτοῦ ποιήματα. Ἀτονήσας οὖν ἐκάθησεν ἓν τινα τόπων καὶ ἔλεγεν ἑν ἑαυτῷ· τί ποιήσω ἐγὼ μὴ δυνάμενος εἰς οὐρανοὺς καταφθάσαι· διότι ὄρω ὅτι καὶ τὰ ὄρη ἐμὲ πολεμοῦσιν; Ἴδου 203 γὰρ βλέπω ὄρος ὑψηλὸν καὶ οὐρανὸν ὑπεράνω αὐτοῦ. Ἐὰν θελήσω ἀνελθεῖν, προλαμβάνει με καὶ πεδινὸν εὐρίσκεται. Καὶ τί ποιήσω λοιπὸν; Αὐτὸς γὰρ ἑν οὐρανοῖς κάθηται, κάγω δαμάζομαι. Πάντα αὐτῷ ὑπακούουσιν. Ἐν οὐρανοῖς κάθηται, καὶ ἐπὶ γῆς βλέπει πάντα καὶ δεσπάζει, καὶ τῷ φωτὶ αὐτοῦ σκότος πλησιάσαι οὐ δύναται· αὐτὸς γὰρ ἐπιβαίνει ἐπὶ πτερυγῶν ἀνέμων. Καὶ πῶς λυπήσω αὐτὸν ὡς ἐκεῖνος ἐμὲ ἐλύπησεν ἐπὶ τοῖς δώροις μου, μὴ δεξάμενος αὐτά; Ἐὰν ἐμπυρίσω ὄρη καὶ ὕλας, πάλιν διπλῶς ἀναφύει· ἐὰν πατάξω τὰ θηρία καὶ τὰ κτήνη, πλείονα γίνονται καὶ πληροῦσί μου τὴν λύπην. Βλέπω γὰρ τὸν Ἄβελ, πρὶν ἢ προσεγγίσει τῷ Ὑψίστῳ προσδέχεται τὸ δῶρον αὐτοῦ· ὡς γὰρ ἀμφοτέρω ἐστήκαμεν βαστάζοντες τὰς θυσίας ἡμῶν, τὸ πῦρ κατελθὼν αὐτοῦ μόνου προσεδέξατο τὸ δῶρον, ἐμὲ δὲ ἀφήκε βαστάζοντα τὴν θυσίαν ἑν ταῖς χερσὶ μου. Λοιπὸν κάγω λυπήσω αὐτόν, ὡς ἐκεῖνος ἐμέ. Ἐπειδὴ γὰρ εἰς οὐρανὸν ἀνελθεῖν οὐκ ἰσχύω, ἵνα τὰ τῆς καρδίας μου φράσω, εὔρον κάγω ποίω τρόπον λυπήσω αὐτόν· τὸν ποθητὸν αὐτοῦ Ἄβελ ἀποκτενῶ, καὶ ἄψεται αὐτοῦ λύπη, ὡς κάμου. Ταῦτα ἐνθυμουμένου τοῦ Κάϊν, ἐκινήθη πρὸς ἀδελφοκτονίαν καὶ εἶπε πρὸς ἑαυτόν· πορεύσομαι πρὸς τοὺς γονεῖς μου κρύψας τὸν λογισμόν τοῦτον, καὶ ἐν 204 ῥήμασι κολακείας ἀπατήσω τὸν ἀδελφόν, ἵνα εὐρῶν ὥραν ἀποσπάσω αὐτόν ἀπὸ τῶν γονέων καὶ ἀναφέρω αὐτόν ἑν τοῖς ὄρεσιν, ὅπως μὴ ὄρωντες αὐτόν θνήσκοντα πενήσωσιν ὑπὲρ αὐτοῦ· ἀλλὰ μᾶλλον ἰλαρῶς προσέλθω, ἵνα καὶ τὸν Ἄβελ ἀνυπόπτως ἀποσπάσω ἀπὸ τῶν γονέων καὶ ὡσπερ ἓνα τῶν κριῶν σφάξω αὐτόν ἑν τῷ πεδίῳ, καὶ ἀπαλλαγῶ τῆς θλίψεως· οἱ δύο γὰρ ἐσμεν μόνοι προσφέροντες θυσίαν τῷ Ὑψίστῳ ἐκ τῶν καρπῶν καὶ ἐκ τῶν κτηνῶν. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐβδελύχθη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ αἱ θυσίαι μου, καὶ ὁ ἀδελφός μου γίνεται δεκτὸς σὺν τοῖς δώροις αὐτοῦ· αὐτοῦ δὲ ἀναιρεθέντος οὐ μὴ ἔνι ἕτερος προσφέρων δῶρα τῷ Ὑψίστῳ, καὶ ἡ λύπη μου εἰς χαρὰν ἔσται. Ὡς δὲ ταῦτα ὁ Κάϊν διελογίζετο καθ' ἑαυτόν, ἀνέστη καὶ ἐπορεύετο πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτοῦ, κρυπτὴν κακίαν ἔχων· καὶ εἰσελθὼν πρὸς τοὺς γονεῖς εἶπε· νῦν ἔγνω σαφῶς περὶ Ἄβελ τοῦ ἀδελφοῦ μου ὅτι ἀγαπητός ἐστι τῷ Ὑψίστῳ, διότι ἠγάπησε τὸν Θεόν. Σπευσάτω οὖν καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ ἐξιλεώσασθαι τὸν Θεόν· τί γὰρ τούτου ἐστὶ δεκτότερον, τοῦ ἀγαπᾶν τὸν Θεὸν καὶ τοὺς γονεῖς θεραπεύειν; Καὶ ἐπειδήπερ τοῦτο ἐγὼ οὐκ ἔπραξα, διὰ τοῦτο οὐκ ἐδέχθη τὸ ἐμὸν δῶρον, ὡς τοῦ κυροῦ Ἄβελ. Λοιπὸν ἵνα παρακαλέσῃ σὺν ἐμοὶ τὸν Θεόν, ἵνα κάμου δέξηται τὰ δῶρα. Καὶ ἅμα τῷ λόγῳ 205 προσελθὼν ἑν δόλῳ κατεφίλει τὸν ἀδελφὸν ἔμπροσθεν τῶν γονέων, ὅπως ἄρη αὐτόν ἀπ' αὐτῶν. Ἄβελ δὲ ὁ ἄκακος καὶ ἀληθῆς δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ἠδέως ἤκουε καὶ μᾶλλον προέτρεπε τὸν Κάϊν ἀνελθεῖν καὶ τὸν Θεὸν θεραπεῦσαι, λέγων· οἶδας καὶ αὐτός, ἀδελφέ, ὅτι ἐὰν θῆς ὡτίον, τοῦ παροξύναι Θεόν, οὐ λέγει αὐτόν τεθνάναι, ὡς σὺ νομίζεις μὴ ἔχων τὰς ἐλπίδας σου εἰς ἓνα Θεὸν δημιουργόν. Οὐχ ὄρας τὰ δάκρυα τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὕας, τῶν ἡμετέρων γονέων, πῶς πενθοῦσιν ἑν προσκρούσει γενόμενοι, παραβάντες τὴν ἐντολὴν τοῦ Δημιουργοῦ, μὴ δυνάμενοι ὄλως παρακληθῆναι· καὶ τὴν ἐντολὴν παραβάντες τοῦ Θεοῦ, ἐξορίας πεῖραν ὑπέστησαν αὐτοπροαιρέτως, καὶ αἰωνίως θρηνοῦσι λοιπὸν ἕνεκεν τούτου; Κάγω συμβουλεύω ὅπως προσέλθῃς τῷ Θεῷ ἀδιστακτικῶς δεόμενος, ἵνα μὴ καὶ αὐτὸς ἑν πένθει ἐπιτελέσῃς σου τὰς ἡμέρας, ὃν τρόπον καὶ οἱ γονεῖς ἡμῶν. Βλέπε, ἀδελφέ, ἰδοὺ εἶπόν σοι πάντα. Ἀποκριθεὶς δὲ Κάϊν εἶπεν· οἶδα κάγω ταῦτα, φησὶν, ἐπειδὴ οὖν

ἔπταισα ἐν προσκρούσει γενόμενος· ἀλλὰ σύνελθέ μοι ὡς ἀδελφός· γινώσκω γάρ ὅτι φίλος εἶ σὺ τοῦ Θεοῦ. Δεήθητι οὖν ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ σύνελθέ μοι ἀόκνως εἰς τὸ πεδίον, ὅπως 206 τῷ Θεῷ θυσίαν ἐπιτελέσωμεν· καλὸν γάρ ἐστι τὸν Θεὸν ἴλεων ποιεῖν. Καὶ ἕτερα ῥήματα εἰρηνικὰ κολακεύσας τὸν ἀδελφὸν εἶπεν· ἰδοὺ, ἀδελφέ μου, εἴρηκά σοι τὸ συμφέρον· μὴ κατοκνήσης συνελθεῖν μοι πρὸς τὸ θυσίαν ἀναφέρειν τῷ Θεῷ. Καὶ ὁ Ἄβελ· ἀλλὰ μᾶλλον μονώτατόν σε ἀπελθεῖν καὶ εἰπεῖν, ἰλάσθητί μοι ὁ Θεός, συμφέρει. Πρόσελθε οὖν ἐν ταπεινότητι καὶ εἶπέ· σπλαγχνίσθητι, Δέσποτα· ἤμαρτον ὡς γήϊνος, ἔπταισα ὡς βροτός, ἔσφαλον ὡς ἀσθενής. ῥεύσωσί σου τὰ δάκρυα· φθασάτω ἡ βοή σου εἰς τὰς πύλας τοῦ οὐρανοῦ· πᾶσαν τὴν πονηρίαν σου ἀπόθου καὶ εἶπέ· ὧδε ἀποθανοῦμαι, Δέσποτα, ἐνώπιον τῶν σῶν οἰκτιρμῶν, ἕως οὗ συγχωρήσης μοι. Οὕτω μετανόησον πρὸς τὸν φιλόστροφον Θεόν, καὶ λήψη συγχώρησιν· τοιοῦτος γάρ ἐστιν ὁ Θεὸς ἡμῶν, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος, καὶ δέχεται τοὺς ἐπιστρέφοντας ἐπ' αὐτόν. Λοιπὸν κἀγὼ χαίρω ἐπὶ τῇ σῇ ἐπιστροφῇ. Ἔγνω γὰρ τὴν κακίαν αὐτοῦ ὁ ἄμεμπτος καὶ ἄκακος Ἄβελ. Καίπερ τοσαῦτα αὐτὸν νουθετήσας, οὐκ ἔκαμψε τὴν σκληρὰν αὐτοῦ καρδίαν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐσπούδαζε πρὸς τὴν σφαγὴν, καὶ τοιαῦτα ἔλεγε πρὸς τὸν Ἄβελ· σπλαγχνίσθητι, ἀδελφέ μου, συνελθεῖν μοι εἰς τὸ πεδίον καὶ προσπεσεῖν τῷ Θεῷ ὑπὲρ ἐμοῦ, ὅπως διαλλαγῇ μοι. 207 Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἄβελ παρὰ τοῦ Κάϊν, ἐσπλαγχνίσθη καὶ εἶπεν· ἄρα ἐγὼ εἶμι ἡ αἰτία τῆς καλῆς σου διαλλαγῆς πρὸς τὸν Θεόν; Δεῦρο λοιπὸν πορευθῶμεν ἐν τάχει. Εὖα δὲ ἀκούσασα τὴν πολλὴν ὁμιλίαν αὐτῶν, καὶ ὅτε ὥρμησεν Ἄβελ ἀπελθεῖν, ἐτρώθη τῇ καρδίᾳ καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· τεκνία μου ποθεινά, οὐκ ἔστιν ἡ ὥρα αὕτη θυσιῶν· ὄντως, τέκνα μου, ἡ καρδία μου τετάρακται σφόδρα, καὶ φλέγομαι ὀρώσα ὑμῶν τὸν σύλλογον καὶ τὸν ἀγῶνα. Τί ἐστιν ἡ σπουδὴ αὕτη καὶ ὁ θόρυβος ὑμῶν; Ποῦ δὲ καὶ τὸν Ἄβελ ὑπάγεις, ὦ Κάϊν; Τί δὲ τὸ συμβὰν ὑμῖν; Ἄρα μὴ ὁ ἀπατήσας ἡμᾶς ὄφρις, αὐτὸς φθονήσας πάλιν τοῦτο ἐποίησεν, ἵνα ἀπατήσας ὑμᾶς ποιήσῃ πρὸ καιροῦ θύειν; Οὗτος γὰρ ὁ καιρὸς οὐκ ἔστι θυσίας. Ὁ δὲ Ἀδὰμ βλέπων τὸ γαληνὸν τοῦ Ἄβελ καὶ τὸν ἀγῶνα τοῦ Κάϊν, λυπούμενος ἔλεγε· πορευέσθε, τέκνα, καὶ θυσίαν ποιήσαντες ἀνακάμψατε πρὸς ἡμᾶς. Εἶπε δὲ Εὖα πρὸς Κάϊν· ἰδοὺ κἀγὼ, τέκνα, μήτηρ ἀμφοτέρων εἶμι καὶ ἐν τούτῳ φροντίζω κἀγὼ, ἕως οὗ ἀνακάμψητε πρὸς με. Ἡνίκα δὲ ἀνήλθον ἀμφοτέροι ἡρέμα βαδίζοντες καὶ τοῦτο μόνον φροντίζοντες, τὸ πῶς θυσίαν προσενέγκωσι τῷ Θεῷ, καὶ γενομένων αὐτῶν ἐν τόπῳ τινί, ἤρξατο κινεῖσθαι ὁ Κάϊν κατὰ τοῦ Ἄβελ. Ἦλλαξε δὲ καὶ τὴν γνώμην καὶ ἐτράχυνε 208 τὴν λαλίαν κατὰ τοῦ Ἄβελ, μέμψιν ἄδικον ἐγκαλῶν καὶ τοιαῦτα λέγων πρὸς αὐτόν· δεῦρο εἶπέ μοι τίνοσ ἐνεκεν καὶ τίς ἡ αἰτία μου, ὅτι ἐγὼ ἐμισήθην παρὰ τοῦ Θεοῦ, σὺ δὲ ἠγαπήθης; Ἀπάγγειλόν μοι ἐν τάχει· οὐχὶ ἀμφοτέροι τέκνα ἐσμέν τοῦ Ἀδάμ; Καὶ πῶς τὸ σὸν δῶρον δεκτὸν γέγονε μᾶλλον παρὰ τὸ ἐμόν; Λοιπὸν τούτου ἕνεκα καὶ ὑπολαμβάνεις λέγων, ἐπειδὴ ἐμὲ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς ὑπὲρ τὸν ἀδελφόν μου· λοιπὸν καὶ τὴν κτίσιν πᾶσαν παρέσχε μοι ἀπολαῦσαι, ὡς θέλω. Πλὴν ἐγὼ σε ποιήσω οὐ μόνον μὴ ἀπολαῦσαι αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ζωῆς σου ταχὺ ἀποστερήσω σε, διότι σκόλοψ μοι γέγονας καὶ ἠβουλήθης πάντα κληρονομήσαι ἀπληστία φερόμενος. Καὶ ὥρμησεν ἐπ' αὐτόν, ὥσπερ ἀνήμερον θηρίον, τρίζων τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ ἀνελεῖν αὐτόν. Ἄβελ δὲ ὁ ἄμεμπτος ἰδὼν τὸν Κάϊν οὕτω κινήθοντα ἐπ' αὐτόν, ἐξέστη ὄλως καὶ ἤρξατο προσπίπτειν αὐτῷ καὶ ῥήμασιν ἐλεεινοῖς παρακαλῶν αὐτόν ἔλεγε, βουλόμενος αὐτόν πρὸς εὐσπλαγχνίαν κάμψαι. Βλέπων δὲ αὐτόν οὕτω σκληρὸν καὶ πρὸς τὴν σφαγὴν σπουδάζοντα, ἔλεγε πρὸς αὐτόν· ταῦτά σου εἰσὶ τὰ ῥήματα, ὦ ἀδελφέ μου Κάϊν, ἃ ἔλεγες τοῖς γονεῦσιν ἡμῶν; Οὐχὶ παρακαλῶν ἔλεγες σὺν δάκρυσιν ὅτι θέλω ἀγνὸς προσεύξασθαι τῷ Θεῷ καὶ οὐκ ἔχω παρησίαν; Θέλω οὖν 209 συμπαραλαβεῖν καὶ Ἄβελ τὸν ἀδελφόν μου καὶ τοῦ Θεοῦ φίλον, καὶ βούλομαι ἵνα συνέλθῃ μοι ὡς ἀδελφὸς φιλόστοργος καὶ προσπέσῃ τῷ Ὑψίστῳ, ὅπως διαλλαγῇ μοι. Ἠπάτησάς με ὄντως, ἀδελφέ, λόγοις κολακείας καθ' ὃν

τρόπον ἠπάτησε τοὺς γονεῖς ἡμῶν ὁ δόλιος ὄφις ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ. Ἐγένου μοι, ἀδελφέ μου, ὄφις δεινὸς καθήμενος ἐν παρόδῳ καὶ λαθραίως τὸν ἰὸν παραπέμπων τὸν ἑαυτοῦ· ἐγένου μοι, ἀδελφέ μου, γεωργὸς πονηρὸς, ὃς ἰδὼν φυτὸν πολυφόρον καὶ φθονήσας ἠφάνισε καὶ ἐξερρίζωσεν· ἐγένου μοι, ἀδελφέ μου, ὡς ποιμὴν ἄπειρος, ὃς ἰδὼν κριὸν ἀγαθὸν καὶ φθονήσας τοῦτον κατέσφαξε. Τίς ἢ αἰτία μου, φράσον μοι; Μὴ ἤκουσάς μου ποτὲ εἰρηκότος περὶ τῆς γῆς ἢ τοῦ κόσμου αὐτῆς ὅτι αὐτὴν κληρονομήσω; Ἴδου νῦν λέγω σοι, ἀδελφέ μου, σὰ εἰσὶ τὰ πάντα. Ἔχε αὐτά, παρακαλῶ· μόνον τοῦτό μοι χάρισαι, τὸ θεάσασθαι τοὺς γονεῖς ἡμῶν· πλήν γίνωσκε ὅτι οὐδέποτε ἐγενόμην κωλυτῆς τῆς θυσίας σου. Μὴ γὰρ ἐγὼ εἶπα τῷ Ὑψίστῳ μὴ δέξασθαί σου τὰ δῶρα, καὶ διὰ τοῦτό μοι ὀργίζῃ; Γινώσκει ὁ Θεὸς ἀπ' ἀρχῆς τὴν ἐκάστου ἔννοιαν καὶ σοῦ τὴν καρδίαν ἐπίσταται πρὸ τοῦ σε πλάσαι τί μέλλεις πράττειν· ἀλλὰ παρακλήθητι, ἀδελφέ μου, καὶ δέξαι μου τὰ δάκρυα, καὶ ἕασόν με καταφιλήσαι τοῦ Ἀδάμ τὰς 210 πολιὰς καὶ τῆς Εὐας τὸν χαρακτήρα. Ἴδου γὰρ οἱ αὐτῶν ὀφθαλμοὶ πρὸ τῶν θυρῶν εἰσιν, ἀτενίζοντες διαπαντὸς πότε ἡμᾶς θεάσονται ἐπιστρέφοντας πρὸς αὐτούς. Τί σοι δὲ ὄφελός ἐστιν, ἂν τὸ αἷμά μου ἐκχέῃς ἄρτι; Μὴ, ἀδελφέ μου, παρακαλῶ· οὐ γὰρ καλὸν γίνεται τῇ ψυχῇ σου· ἐξέτασις γὰρ μέλλει γενέσθαι πρὸς σέ, καὶ τίνα εὐρήσεις ἀπολογίαν περὶ τούτου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; Μὴ σοι δόξη ψεύσασθαι αὐτόν. Φανερόν γὰρ μέλλει γίνεσθαι ἐνώπιον αὐτοῦ· ὁ γὰρ τὰς καρδίας ἐρευνῶν καὶ ὧδε ἐφορᾷ. Ἀλλὰ ἀρκέσθητι, παρακαλῶ, ἐπὶ τῇ ἐνθυμήσει ἢ ἐνεθυμήθης κατ' ἐμοῦ καὶ τὰς πολιὰς οἴκτειρον τῶν ἡμετέρων γονέων. Οἰκτείρησον δέ με τὸν σὸν ἀδελφὸν προσπίπτοντά σοι, καὶ δεῦρο προσπέσωμεν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, καὶ μὴ δόξης προσθεῖναι πένθος ἐπὶ πένθος καὶ θλιψὶν ἐπὶ θλιψὶν. Μὴ τυφλώσης τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀδάμ, μηδὲ ἀλλοιώσης τὴν ὄρασιν τῆς μητρὸς ἡμῶν Εὐας· ἐὰν γὰρ σὺ τοῦτο ποιήσης, ποῦ πορεύση ἢ ποῦ κρυβήση ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ; Ἡ ποίοις ὀφθαλμοῖς θεάσῃ τοὺς ἡμετέρους γονεῖς; Καὶ τί ἐρεῖς αὐτοῖς, ὅταν μέλλωσί σε ἐπερωτᾶν περὶ Ἄβελ τοῦ ταπεινοῦ; Πῶς σου κινήσεις πρὸς ἀπολογίαν τὴν γλῶσσαν τοῦ ἔλεεινοῦ ἐρωτήματος ἐκείνου; Πῶς σου βαστάσουσιν αἱ ἄκοαί; Πῶς δὲ καὶ ἡ καρδία σου λογίσεται τὸ ἀπαραμύθητον πένθος τῶν 211 ἀμφοτέρων λεγόντων σοι ποῦ ἐστὶν Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου; Μὴ ἀναγκάσης, ἀδελφέ μου, τὸν Ἀδάμ ἐνταῦθα παραγενέσθαι ζητοῦντα ποῦ τὸ σῶμά μου κεῖται. Εἶτα εὐρών με πῶς μέλλει ἐπάνω μου παρακύψαι, ὄρων με ὡσπερ ἄρνιον κείμενον ἐσφαγμένον ἐν ἀγρῷ; Μὴ θελήσης καὶ τὴν Εὐαν ἐλθοῦσαν ὀλοφύρεσθαι καὶ τοῦ αἵματος τοῦ τέκνου τὰς πολιὰς χρῖσαι. Γνώθι, ἀδελφέ, τί μέλλεις ποιεῖν, καὶ ἀνανήψας δάκρυσσον πρὸς τὸν Θεὸν καὶ μὴ ποιήσης τοῦτο· πλήν λέγω σοι, ἡ γῆ σὺν παντὶ τῷ κόσμῳ ἐνώπιόν σου ἐστίν, ἀπόλαυσον αὐτῆς· ἐμοὶ δὲ ἀρκεῖ ὄραν σου τὸ πρόσωπον τὸ ἀγγελικόν. Ἐγὼ δακρύων παρακαλῶ, ἀλλὰ σὺ μεθύων τῷ θυμῷ οὐ προσέχεις. Πῶς ἐκάμμυσας τοὺς ὀφθαλμοὺς σου, πῶς ἐκλείσθησάν σου αἱ ἄκοαί, πῶς ἐπαρώθη σου ἡ καρδία τοῦ μὴ ἀκούειν μου τοῖς λεγομένοις, καὶ ἐκινήθης τοῦ ἀνελεῖν με ἀδίκως; Παρακαλῶ σε οὖν, ἀδελφέ, ἵνα εἴπῃς τῷ Ἀδάμ καὶ τῇ Εὐᾷ, ὅπως ἔλθωσι καὶ θεάσωνται τὸ καινὸν θέαμα τοῦτο καὶ τὴν πικρὰν σφαγὴν μου· καὶ καθὼς ἐδέξαντο τὴν ἡδονὴν ἐν παραδείσῳ, καὶ ἐγυμνώθησαν παρακούσαντες τοῦ Θεοῦ, ἐνταῦθα πάλιν ἴδωσι τὴν πικρὰν σφαγὴν μου καὶ πενθήσωσιν· ὃν τρόπον ἐκβληθέντες ἐκ τοῦ παραδείσου, οὕτω πενθήσωσι καὶ ἐπὶ νεκροῦ νεοσφαγοῦς. Ἔασον τὸν Ἀδάμ ἐλεεινῷ καὶ ἐσχάτῳ ἀσπασμῷ καταφιλήσαι τὸ ταπεινόν μου σῶμα. 212 Δέξαι, ὦ γῆ, τὸ αἷμά μου καὶ ἰσχυρῶς βόησον πρὸς τὸν Θεόν, ἵνα ἐν τάχει ἐκδικηθῶ· καὶ σκέπασον, ὦ γῆ, τὸ σῶμά μου ἀπὸ θηρίων καὶ ὀρνέων, ἵνα κἂν θηριάλωτον μὴ γένηται, ἐπειδὴ ὁ Ἀδάμ οὐ πάρεστιν ἵνα σκεπάσῃ με. Οἱ οὐρανοί, ἀκούσατε τὰς ἐλεεινὰς φωνὰς τοῦ ἀδίκως σφαζομένου καὶ μὴ σιωπήσητε. Κλαύσατέ με, πάντα τὰ τερπνὰ τῆς γῆς. Κλαύσωσί με τὰ πρόβατα ἃ

ἐποίμαινον ἐν πεδίοις καὶ ὄρεσι. Κλαύσωσί με τὰ νάματα τῶν ὑδάτων· οὐκέτι γὰρ σὺν τοῖς ποιμνίοις θεωρῶ αὐτά. Πενθήσῃ με καὶ ἡ πόα τῆς πεδινῆς σὺν τοῖς ἄνθεσιν αὐτῆς, διότι οὐ θεωρῶ αὐτήν. Ταῦτα τὰ ῥήματα λαλήσαντος τοῦ Ἄβελ, τὰ δυνάμενα καὶ λιθίνην καρδίαν μαλάξαι, ἴστατο ὁ ἄσπλαγχνος καὶ ἀνελεήμων Κάιν, ὡς ἀσπίς βύουσα τὰ ὦτα αὐτῆς, ἀλλὰ ὡσπερ θηρίον ἐκινεῖτο κατὰ τοῦ δικαίου, καὶ ἐμελέτα πῶς ἐπιτελέσει τὸν φόνον· ἐπάρας δὲ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ὁ ἄσπλαγχνος, ἐν ῥοπῇ μιᾷ ἐπάταξε τὸν ἴδιον ἀδελφόν, καὶ χαιρόμενος ὁ τάλας ἔλεγε καθ' ἑαυτόν· τί, φησί, γέγονας, Ἄβελ, ὅτι καὶ δεκταί σου γεγόνασιν αἱ θυσίαι; Ἴδε, τί πέπονθας καὶ ποῦ κεῖσαι ὁ σπουδαῖος προσκομιστής· κἀγὼ ἤδη ζῶ, αὐτὸς δὲ τετελεύτηκας. Καὶ τί λοιπὸν πρὸς ἑαυτόν ὁ ἄθλιος; Δεῖ με μελετᾶν τοῦ λοιποῦ τὸ τί ἀπολογήσομαι τῷ Ἀδάμ καὶ τῇ Εὐᾶ περὶ 213 Ἄβελ τοῦ προσκομιστοῦ. Οἶδα γάρ, φησὶν, ὅτι ἀμφοτέρωι πρὸ τῶν θυρῶν ἴστανται ἐκδεχόμενοι ἡμᾶς, καὶ ἡνίκα ἴδωσί με μόνον ἐπανελθόντα, ὡς μὴ ἐπιστάμενοι τὸ γεγονός, ἐπερωτήσουσί με περὶ τοῦ Ἄβελ, τὸ τί γέγονε· καὶ ἐὰν ἄρξωνται ἐρωτᾶν με τί μόνος παραγέγονας· ἐγὼ δὲ ἐν τραχείᾳ φωνῇ ἀποκριθήσομαι αὐτοῖς τί ὅτι ἐρωτᾷτέ με περὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου; Μὴ γὰρ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὅπου θέλει περιελθεῖν; Ἡ γὰρ ἐγὼ φύλαξ αὐτοῦ εἰμι; Καὶ λοιπὸν οὕτω μου λαλοῦντος αὐτοῖς αὐστηρῶς, φοβηθήσονται με ἐπερωτήσαι περὶ αὐτοῦ ἔτι· εἰ δὲ καὶ ταράσσονται καὶ ἀγανακτοῦσι περὶ αὐτοῦ, ἀνελεῖν με οὐ δύνανται. Ἐπειδὴ πάλιν μόνωι εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς γῆς, [καὶ] οὐ μὴ εὐρεθῆ ἕτερος ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς ὁ ἐλέγχων με. Οἱ Ἄγγελοι οὐκ εἶδόν με, καὶ οὐ φοβηθήσομαι περὶ τούτου, ἀλλὰ γαυριώμενος πορεύσομαι τοῦ λοιποῦ. Τοῦτο δὲ τὸ ψεῦδος ἐνθυμούμενος ὁ ἄθλιος εἶπεῖν τοῖς γονεῦσι, κινεῖται λοιπὸν ἡ δικαία κρίσις τοῦ Θεοῦ ἐκδικῆσαι τὸν Ἄβελ· καὶ φωνῆς θείας φοβερῶς αὐτὸν ἐλεγχούσης, ὡσπερ ἐνεθυμεῖτο τοῖς γονεῦσιν εἶπεῖν, εἶτα ἀποκρίνεται τῷ φοβερῷ δικαστῇ καὶ Θεῷ· μὴ φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ μου εἰμί; Καὶ πάλιν ἡ θεία φωνὴ πρὸς 214 αὐτόν· ὦ Κάιν, τί ἀπέκτεινας τὸν ἀδελφόν σου κρύψας ἡσυχῶς τὸ αἷμα αὐτοῦ, αὐτὸ δὲ κάτωθεν ἐκ τῆς γῆς βοᾷ πρὸς με; Τί τοῦτο ἐποίησας; Τί γὰρ σὲ ἠδίκησεν, ὅτι ἐν πάσῃ εὐθύτητι προσέφερε τὸ δῶρον αὐτοῦ; Σὺ δὲ ἀπ' ἀρχῆς εἶ φθονερός καὶ βάσκανος. Λοιπὸν λάβε καὶ τὴν ἀπόφασιν κατὰ τὴν ἀξίαν τῆς σῆς τιμῆς, ἧς αὐτὸς ἐκοπίασας ἐν φθόνῳ καὶ φόνῳ καὶ δολιότητι· στένων καὶ τρέμων ἔση ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπως γνῶσκονται πάντες ὅτι αἷμα ἐξέχεας ἀδίκως. Ἡ δὲ μήτηρ αὐτῶν ἐταράττετο ἐν τῷ χρονίζειν αὐτοὺς εἰς τὴν θυσίαν, καὶ ἐλθοῦσα δρομαία ἐν τῷ πεδίῳ θεωρεῖ τὸν Ἄβελ κείμενον ἐν τῷ πεδίῳ ὡς ἀρνίον ἐσφαγμένον καὶ τὸν Κάιν στένοντα καὶ τρέμοντα ὡς φύλλον ὑπὸ ἀνέμου. Ἐπιστᾶσα οὖν ἡ Εὐᾶ οὐκ ἤδει διακρῖναι τὸ καινὸν θέαμα· νεκρὸς γὰρ ἔκειτο ὁ παῖς, ἀλλ' οὐκ ἐγίνωσκεν ἡ Εὐᾶ τὸν τοῦ θανάτου τρόπον, καὶ ἐκάλει τὸν παῖδα λέγουσα· Ἄβελ, Ἄβελ, τέκνον ἐμόν, τί γέγονέ σοι; Ὡς ἐν ὕπνῳ κεῖσαι, καὶ οὐχ ὑπακούεις τῇ μητρί σου. Ἐπὶ σοὶ ὄντως ξένον καὶ τὸν ὕπνον ὀρῶ· ἔστι γὰρ σου ἡ ὄψις καὶ τὸ πρόσωπον πελιδνόν, οἱ ὀφθαλμοί σου οὐκ εἰς ἑαυτοὺς καθεύδοντες, οἱ πόδες σου καμπύλοισι γεγόνασιν. Εἰ σὺ εἶ ὁ Ἄβελ, ὁ ἐκ τῆς ἐμῆς γαστρὸς τεχθεὶς, ἢ ἄλλος ἀντ' ἄλλου γέ 215 γονας; Τί δὲ οὕτω σιγᾶς καὶ οὐ λαλεῖς τῇ σῇ μητρί; Κἂν τὰς πηγὰς τῶν δακρῶν μου ἐλέησον καὶ τοὺς μαστοὺς οὓς ἐθήλασας [ἐλέησον], καὶ δός μοι λόγον. Τίς ἡ ξένη αὕτη θεά καὶ ἀφόρητος; Σὺ, Ἄβελ, σιγᾶς καὶ οὐ λαλεῖς τῇ μητρί σου, κἀγὼ θρηνηδοῦσα ὑποστρέφω πρὸς τὸν Ἀδάμ. Κλαύσομαι οὖν τοῦ λοιποῦ καὶ θρηνήσω, τὸ ἐμὸν τέκνον, ὅτι οὕτως αἰφνιδίως ἀνάρπαστος γέγονας, ὡσπερ στρουθίον, ἐκ τῶν ἐμῶν ἀγκαλιῶν. Εἶτα στραφεῖσα πρὸς τὸν Κάιν λέγει· Σὺ τί στένεις καὶ τρέμεις καὶ κλονίζῃ, ὡσπερ <φύλλον> ὑπὸ ἀνέμου; Τί δὲ τοῖς ποσὶν οὐχ ἴστασαι, καὶ τί σου ἐρυθρὰ τὰ ἱμάτια; Πόθεν δὲ καὶ ἡ δεξιὰ σου αἵματος ἀποστάζει; Θεέ, τί τοῦτό ἐστι τὸ καινὸν θέαμα! Καὶ πρὸς τὸν Κάιν ἔλεγε· μὴ καὶ σὲ ὁ Διάβολος ἠπάτησε καὶ πρὸς ἀδελφοκτονίαν ἤγαγεν, ὡς κἀμὲ ἠπάτησε; Σὲ δὲ τ' ἰδὼν φονέα καὶ ἀναιρέτην τοῦ

Ἄβελ ἐποίησεν; Οἴμοι ἀπόλωλα! Ποίοις ὀφθαλμοῖς ἴδω τὸν πρεσβύτεν Ἀδάμ ἢ ποίους εἶπω λόγους πρὸς αὐτόν; Ἐὰν εἶπω τὸ γενόμενον, καὶ τὸν Ἄβελ οὐκ ὠφελήσω καὶ τὸν Κάϊν κατηγορήσω. Πῶς δὲ καὶ τῶν ἐμῶν σπλάγχνων γένωμαι κατήγορος; Τούτου ἐλεῶ τὴν ζωὴν, κάκεινου θρηγῶ τὸν θάνατον· οὗτος εἰσθήκει στένων καὶ τρέμων, κάκεινος κεῖται σιωπῶν, καὶ τὸ αἷμα φθέγγεται· καὶ ἡ μήτηρ οὐκέτι μήτηρ, καὶ ἡ 216 ἐπὶ τέκνοις εὐφραينوμένη λυπεῖται. Τί ποιήσω ἢ τί λαλήσω; Ἐλεήσω τὸν Ἀδάμ, ὅτι δικέλλη τὴν γῆν σαλεύων καὶ μοχθῶν ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου φάγη τὸν ἄρτον αὐτοῦ; ὄντως ἐμαυτὴν κλαύσω, ὅτι ὄν μετὰ ὠδίνων ἔτεκον, ὡς ἄωρος καρπὸς ὑπὸ ἀνέμου πίπτει· ἀλλ' ὡσπερ ἡμεῖς ἐκ τοῦ δένδρου τῆς ἀπάτης ἐδεξάμεθα, οὕτω καὶ αὐτὸς ἐκ τοῦ δένδρου τῆς ἀπάτης πεπλάνηται, ὅτι καὶ τοῦτον ἀνεῖλε καὶ ἑαυτὸν ζωῆς ἀπεστέρησεν, ὅτι πρῶτος θάνατον ἔδειξε καὶ τῆς ἀπειλῆς τοῦ Θεοῦ ἐρμηνευτὴς πρῶτος ἐγένετο. Ἐπειδὴ διὰ τὴν παράβασιν τοῦτον ἔτεκον, ἀπέδειξε τὸν φθόνον ἐν τῷ Ἄβελ. Οἴμοι, τέκνον μου Ἄβελ, οὐκέτι ἀμνὸν φέρων προσέρχη τῷ πατρί σου· οὐκέτι τὸ εὐρύχωρον ἐκεῖνο κελαδήσεις μέλος· οὐκέτι ἐπαγρυπνήσεις ἐπὶ τὰ ποιμνιά σου φυλάττων· οὐκέτι εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων ἐφίστασαι καὶ τῶν ἄρνων θαυμάζεις τὰ παίγνια· οὐκέτι τοὺς μαστοὺς τῶν θρεμμάτων ἀμέλγεις τῷ γάλακτι! Τούτου μοι τοῦ κακοῦ αἴτιον γέγονεν, οὐκ ὄφεις, οὐ ξύλον, ἀλλ' ἡ περὶ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ ἔχθρα· ἔχθραν γὰρ ἐτρύγησα καὶ ἐτρύγησα θάνατον. Θρηγῶ μου 217 τὸ γέννημα, ἐπειδὴ ἀπώλεσα τὸν κατὰ φύσιν υἱόν. Διότι ἠθέτησα τὸν κατὰ χάριν Πατέρα, ἀπώλεσα τὸν παράδεισον καὶ εὖρον τὸν θάνατον. Ἐκ τοῦ παραδείσου λαβοῦσα καρπὸν ἔφαγον· καὶ ἐκ τοῦ θανάτου ὀδύνην ἐκέρδησα. Ἐρριψέ με ὁ παράδεισος, καὶ ἔλαβέ με ὁ θάνατος. Ἐπειδὴ καρπὸν ξύλου ἔφαγον, θάνατον ἐτρύγησα. Ἀλλὰ στήσαντες τὸν λόγον, ἀγαπητοί, δόξαν ἀναπέμψωμεν τῷ Πατρί καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.